

Г.М. Коваленко, к.філол.н.

МЕТАФОРА РУХУ В АНГЛОМОВНОМУ ПСИХОАНАЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Мова як інструмент категоризації й систематизації зовнішньої й внутрішньої реальності людини є одним із найважливіших засобів формування психіки. Пізнання неможливе без володіння мовою. Психоаналіз як один із методів дослідження внутрішнього світу людини спирається на мову як інструмент означування, оформлення чуттєвої, емоційної реальності в осмислені образи.

Суть психоаналізу й психотерапії в більш широкому розумінні базується на здатності людини перетворювати елементи внутрішньопсихічного хаосу на слова. Коли мати за допомогою мови «віддзеркалює» внутрішні стани немовляти («*тобі холодно*», «*тобі страшно*», «*ти зголоднів*», «*ти задоволений*», «*ти радієш*»), вона не лише бере участь у формуванні лінгвістичної компетенції дитини; насамперед мати в такий спосіб вчить дитину диференціації внутрішніх станів, що було б неможливим без володіння мовою.

Пацієнтка Джозефа Бройера, учня З. Фрейда, Берта Паппенхайм (Анна О.), описала свій досвід психоаналізу як *“talking cure”* – лікування розмовою, словом. Внутрішня реальність пацієнта психоаналітика знаходить своє вираження через образні метафори, символи, які допомагають асимілювати розрізнені частини досвіду.

Наприкінці ХХ – початку ХХІ століть провадилися численні дослідження психологічного аспекту функціонування мови й мовлення, психолінгвістичні аспекти комунікації [3; 6, 8], існують фундаментальні праці з особливостей засвоєння мови дітьми, а також формування мовної компетенції [4; 10], предметом уваги дослідників ставали лінгвістичний аспект аргументації [1], особливості мови рекламних і політичних текстів [7; 9], лінгвістичні аспекти таких психотехнологій як НЛП, гіпноз, різні форми навіювання [2].

Концепт РУХ досліджувався на матеріалах англійської та іспанської мов, також вітчизняні лінгвісти досліджували концепт ШЛЯХ на матеріалі англійської, французької та української мов й семантико-синтаксичну структуру речень з предикатами руху та переміщення на матеріалі англійської мови.

Об'єктом нашого дослідження є метафора руху, одна із базових метафор у психоаналітичному дискурсі. Предмет дослідження – мовні засоби вираження значення руху. Матеріалом для цієї статті послужили англійські теоретичні праці з аналітичної психології, а також матеріали конференцій і семінарів, присвячених юнгіанському психоаналізу.

Метафора руху в сучасному психоаналітичному дискурсі реалізується в декілька способів. Перш за все, безпосередньо через **дієслова й іменники зі значенням руху**:

1) Move:

With Hermes' help we learn to make moves, to be moved, to include ourselves in the whole round of existence (Wainwright, 2010, p.4).

2) Run:

Psychologically, the dynamic of facing runs up and down this whole spectrum from aggression to acceptance, from battle to surrender (Klenk, 2010).

3) Flow:

We understand that the libido flows progressively — oriented towards the outside world, or regressively — oriented towards the inner world (Klenk, 2010).

It has the power to bring the opposing demands of the psyche together in a newly created form through which the life energies can flow in a new creative way (Harding, 1973).

Дієслова руху можуть сполучатися з **прийменниками й прислівниками напрямку й місця** (from, to, in between):

Being open to roles and responsive to roles we can move from looking to being looked at and learn when to remain unseen (Wainwright, 2010, p.4).

Our moves from being inside an experience (feeling/ sensing) to being outside (observing/reflecting) and in between (divining) are indications of the imagination's embodied capacity for balancing, for self-regulation (Wainwright, 2010, p.4).

Рух у напрямку «до об'єкта» й «від об'єкта» позначається не лише за допомогою прийменників і прислівників напрямку, а й за допомогою дієслів, іменників і прикметників зі значенням наближення чи віддалення:

1) Approach:

Jung says that "if only the dreamer said to the ghost "Oh there you are! Come and show yourself!" ...she would have gained a chance to approach her totality" (Jung, 2008).

For my part, far from killing me her anger had touched me, she was now coming across as alive, approachable, even a bit human (Martin-Vallas, 2009, p. 9).

2) Arrive:

Given a particular occurrence, is the important point not only that two people arrive at a meaning, find sense in the same occurrence? (Martin-Vallas, 2009, p. 2).

3) Reach:

What appears certain to me is that it was not my interpretations that did anything much, apart perhaps from my fruitless attempts to reach her (Martin-Vallas, 2009, p. 11).

4) Lead:

Her dreams could lead me to having certain thoughts, but without them really making much sense to me (Martin-Vallas, 2009, p. 7).

5) Escape:

It was a way to escape the cold senselessness and implacability of the scene (Martin-Vallas, 2009, p. 11).

6) Drop away:

The habits that block drop away when there is no hierarchy (Wainwright, 2010, p. 3).

Взаємний рух об'єктів один до одного позначається за допомогою іменників і дієслів зі значенням «зустрічі».

1) Meeting:

Jung defines synchronicity as the meeting of an external event with a psychic content, without there being a causal link between them, such that, the very fact of the encounter has the effect of creating meaning (Martin-Vallas, 2009, p. 2).

2) Encounter:

An hermeneutic viewpoint cannot explain the objective reality that is bound up in the encounter without itself becoming implicated as a causal aftereffect (Martin-Vallas, 2009, p. 2).

Encounters with the unforeseen evoke unexpected memories of childhood. (Wainwright, 2010, p. 2).

Важливим компонентом метафори руху в психоаналітичному дискурсі є також слова на позначення **руху вперед і назад**:

Nobody can live all of the lives, which in the beginning we may have the potential to live, but we can imagine being what we are not and take things a good deal further through means of make believe (Martin-Vallas, 2009, p. 4).

If the individual who is caught [in an inner conflict] has sufficient courage and stability to face the issue squarely, not allowing either contending element to fall back into the unconscious, regardless of how much pain and suffering may be involved, a solution of the conflict may develop spontaneously in the depths of the unconscious (Harding, 1973).

Рух усередину й назовні позначається такими дієсловами як turn inward, enter, go inside, immerse, go out, space out:

Dance/movement usually needs a brief warm-up period. A time to stretch, relax, and attend to the depth and rhythm of one's breathing helps to prepare the physical body for inner-directed movement. It may also serve as a rite d'entree into the experience – a time when both mover and witness may become more fully present (Chodorow, 2010).

At the beginning, the witness/analyst carries a larger responsibility for consciousness while the mover/analysand is simply invited to immerse in his or her own fluctuating rhythms of movement and stillness (Chodorow, 2010).

As I watch, I let myself imagine and remember what it is like to go deeply inside. I know that this woman was largely ignored during the early years of her life, due to a series of illnesses in her family. As I watch, I feel an ache in My throat and my heart goes out to her (Chodorow, 2010).

When an untransformed primal affect is touched, the mover may “space out”, or feel dazed, or stuck, or in some other way become numb to it (Chodorow, 2010).

To re-enter childhood rather than regress into it requires openness to the quality of emotion in the service of seeking its objective sign in an embodied action. (Wainwright, 2010, p. 3).

By turning the eye inward, one prevents the intellect from seeing things too closely or too acutely and thus destroying them (Jung, 2008).

Дихотомія напрямків «догори» – «вниз» представлена переважно словами на позначення **руху вниз або заглиблення**:

Sylvia Perera (1981) writes so beautifully, as she tells the story of our descent to a realm that has been unimaginable and unspeakable:... (Chodorow, 2010).

Her personal analysis with Hilde Kirsch in Los Angeles and studies at the Jung Institute in Zurich resulted in the development of an approach that is sometimes called authentic movement or movement-in-depth in a paper entitled "Reflections on a Metamorphosis" (1968), she told the story of this transition... (Chodorow, 2010).

Sometimes, the movement comes from such depths that mover and witness experience a state of participation mystique (Chodorow, 2010).

Недарма один із напрямків аналітичної психології називається depth psychology.

На позначення **руху зі змінним напрямком, переміщення** використовуються слова в прямому й переносному значеннях.

1) Reverse:

We also expect that there is a teleological pull on that libido and an enantiodromian function in the psyche that reverses the direction of the energy at the point of transformation (Klenk, 2010).

2) Shift:

That attitude will shift depending on the nature of what is being faced (Klenk, 2010).

3) Transition:

I write about the sense of self and about the transition from innocence and ignorance to knowingness and selfness" (Wainwright, 2010, p. 3).

4) Fluctuate:

5) As we learn to listen and respond, our attention usually fluctuates back and forth (Chodorow, 2010).

6) Dance:

The analytic project itself is a continual dance of facing: inwardly and outwardly, directly, indirectly, joyfully, fearfully, courageously, timidly, interpersonally within the transference field and intrapsychically among the aspects of the personality that long for self-reflection (Klenk, 2010).

Окремою групою виділяються слова на позначення **появи й зникнення**:

1) Arise:

I would add that, to say that interpretation is what conjures up meaning during treatment, similarly, could arise out of the analyst's own magical omnipotence. Interpretation is indeed a tool at the disposal of the conscious ego of the analyst, but the process by which meaning emerges in the course of treatment cannot be reduced to the effect of interpretation alone (Martin-Vallas, 2009, p. 2).

However, I was not expecting the actual transference which would arise between us to be identical with the situation in the dream (Martin-Vallas, 2009, p. 6).

2) Emerge:

We do know that the emergence of meaning would then be likely not to come out of repetition, the very repetition that led the patient into analysis (Martin-Vallas, 2009, p. 4).

3) Spring:

To go back to the beginning of this treatment puts me in mind of Jung's concept of synchronicity, which is the story of something that springs from nowhere and which creates sense in the space between two protagonists, without either being able to tell whence it came (Martin-Vallas, 2009, p. 11).

4) Disappear:

When interest opens us to the un-for-seen, the body disappears in revealing what is other (Wainwright, 2010, p. 4).

Слід відмітити, що переважна більшість компонентів метафори руху в психоаналітичному дискурсі представлена у формі бінарних опозицій: рух «до» й «від», вперед і назад, вгору і вниз, всередину і назовні. Одночасно значення руху вступає в бінарну опозицію зі значенням відсутності руху. **Значення відсутності руху** реалізовується в англomовному психоаналітичному дискурсі за допомогою таких слів як:

1) Stay:

Quite quickly, there was a second dream, which has stayed with me, despite the fact that it too, remained obscure to my understanding (Martin-Vallas, 2009, p. 6).

2) Get into a fixed position:

When we get into fixed positions about who we really are, we signal that we've lost the plot (Wainwright, 2010, p.4).

3) Remain:

As Bion saw it, pathology arises from remaining in one perspective, which Jung might have characterized as over identification with Persona, or with Ego, closed to the repertoire of The Self (Wainwright, 2010, p.4).

Висновки.

Метафора руху є однією з базових метафор в англomовному психоаналітичному дискурсі. Лексичні одиниці на позначення руху (move, run, flow, etc.) утворюють один із полюсів бінарної опозиції «рух – відсутність руху». На протилежному полюсі знаходяться лексичні одиниці на позначення стану спокою, збереження status quo (stay, remain, etc.).

До компонентів метафори руху слід віднести такі бінарні опозиції як «рух всередину – рух назовні», «рух вперед – рух назад», «рух до об'єкта – від рух об'єкта», «поява – зникнення». Бінарна опозиція «рух догори – рух вниз» представлена переважно лексичними одиницями на позначення руху вниз, заглиблення. Не вступають у відношення бінарної опозиції слова на позначення руху з перемінним напрямком (fluctuate, dance), зміни місцезнаходження, переходу (shift, transition), зміни напрямку (reverse).

Література:

1. Белова А. Д. Лингвистические аспекты аргументации: Лингвистика. Теория коммуникации. Английский язык / Алла Дмитриевна Белова; [отв.ред. А.И. Чередниченко]. — К., 2003. — 304с.
2. Ільницька Л.Л. Англomовний сугестивний дискурс: автореф. дис... канд. філол. наук: спец. 10.02.04 «Германські мови» / Леся Леонідівна Ільницька. — Х., 2006. — 20с.
3. Коломійцева О. А. Навчальний посібник до спецкурсу "Психолінгвістика" / Ольга Коломійцева; [Київський держ. лінгвістичний ун-т.]. — К., 1999. — 131с.
4. Пиаже Ж. Речь и мышление ребенка / Жан Пиаже. — СПб. : Союз, 1997. — 256с.
5. Психологія мовлення і психолінгвістика: [навч. посібник для студ. вищих навч. закл] / Л.О. Калмикова, Г.В. Калмиков, І.М. Лапшина, Н.В. Харченко. — Переяслав-Хмельницький : Переяслав-Хмельницький пед. ін-т, 2008. — 325с.
6. Терехова Д. І. Особливості сприйняття лексичної семантики слів (психолінгвістичний аспект) / Діана Іванівна Терехова; [Київський держ. лінгвістичний ун-т.] — К. : КДЛУ, 2000. — 244с.
7. Ткачук-Мірошніченко О. Є. Імплікація в рекламному дискурсі (на матеріалі англomовної комерційної реклами): дис... канд. філол. наук: спец. 10.02.04 «Германські мови» / Олена Євгенівна Ткачук-Мірошніченко. — К., 2001. — 216с.
8. Холод О. М. Соціальні комунікації: соціо- і психолінгвістичний аналіз: [навч. посіб.] / Олександр Михайлович Холод. — К. : КиМУ, 2010. — 391с.
9. Фоменко О. С. Лінгвістичний аналіз сучасного політичного дискурсу США (90-ті роки ХХ століття): дис... канд. філол. наук: спец. 10.02.04 «Германські мови» / Олена Степанівна Фоменко. — К., 1998. — 195с.
10. Шумарова Н.П. Мовна компетенція особистості в ситуації білінгвізму / Наталія Петрівна Шумарова; [Київський держ. лінгвістичний ун-т.]. — К. : КЛДУ, 2000. — 284с.
11. Chodorow J. The Body as Symbol: Dance/Movement in Analysis [Електронний ресурс] / Joan Chodorow. — 2010. — Режим доступу: <http://www.jungians.kiev.ua/index.php?page=eng%2Fbodysym>
12. Jung, C. G., Children's Dreams / Jung Carl Gustav, Jung Lorenz, Meyer-Grass Maria. — Princeton University Press, 2008. — 494 p.
13. Harding M. E. Psychic Energy, Its Source and Transformation / Mary Esther Harding. — NY: Princeton University Press, 1973. — 517 p.
14. Klenk M. Facing Multiplicity / Margaret Klenk // The Materials of the XVIIIth Congress for the International Association for Analytical Psychology. — Montreal, 2010. — 14 p. — Режим доступу: <http://iaap.org/congress2010/Monday.html>
15. Martin-Vallas F. The Non Sense of Incest put to the Test of Analysis / François Martin-Vallas // The Materials of the BAP Jung Forum, 28 March 2009. — 12 p. — Режим доступу: <http://www.bap-psychotherapy.org/pdfs/March%202009%20FMV%20conference.pdf>
16. Wainwright R. Body's Imagination: Movement and Analysis as Modes of Research [Електронний ресурс] / Richard Wainwright — 2010. — 6 p. — Режим доступу: <http://iaap.org/congresses/barcelona-2004/bodys-imagination-movement-and-analysis-as-modes-of-research.html>

В статті розглядаються мовні засоби реалізації метафори руху в англomовному психоаналітичному дискурсі. Під психоаналітичним дискурсом автор розуміє теоретичні й прикладні праці, присвячені психоаналізу. Аналізуються лексичні засоби номінації поняття «рух» у психоаналітичному дискурсі. Розглядаються семантичні бінарні опозиції, такі як «рух в напрямку до об'єкта – рух від об'єкта», «рух догори – вниз», «рух вперед – назад», «рух назовні – всередину», «поява – зникнення».

Ключові слова: *метафора, рух, дискурс, психоаналіз, бінарна опозиція.*

В статье рассматриваются языковые средства реализации метафоры движения в англоязычном психоаналитическом дискурсе. Под психоаналитическим дискурсом автор понимает теоретические и прикладные работы, посвященные психоанализу. Анализируются лексические средства номинации понятия «движение» в психоаналитическом дискурсе. Рассматриваются семантические бинарные оппозиции, такие как «движение к объекту – от объекта», «движение вверх – вниз», «движение вперед – назад», «движение наружу – внутрь», «появление – исчезновение».

Ключевые слова: *метафора, движение, дискурс, психоанализ, бинарная оппозиция.*

The article deals with the linguistic means of realization of the metaphor of movement in the English language psychoanalytic discourse. The author understands psychoanalytic discourse as a number of theoretical papers on psychoanalysis as well as papers discussing individual cases. Lexical means of nomination of the notion of “movement” in the psychoanalytic discourse are analyzed. Semantic binary oppositions, such as “movement from / to the object”, “movement forwards / backwards” “movement up / down”, “movement inside / outside”, “appearing – disappearing”.

Key words: *metaphor, movement, discourse, psychoanalysis, binary opposition.*